

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOS
2020 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (toliau – LMAVB) veikla 2020 m. prasidėjo reikšmingu įvykiu – 2019 m. pabaigoje buvo parengti nauji LMAVB nuostatai, jiems pritarė Mokslo taryba, juos 2020 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. 15/20-T patvirtino LMA prezidentas, o 2020 m. vasario 11 d. jie buvo įregistruoti Juridinių asmenų registre.

Vis dėlto imtis visų nuostatuose numatytų uždavinių ir visa apimtimi atlikti juose apibrėžtas funkcijas 2020 m. sutrukdė COVID-19 pandemija. Dėl koronaviruso kovo 16 d. šalyje įvestas (veikė iki birželio 16 d.), o lapkričio 7 d. vėl atnaujintas karantinas pakeitė mokslo, mokymo, kultūros ir kt. įstaigų darbą. Teko ieškoti naujų darbo formų, būdų ir priemonių. Karantino sąlygomis LMAVB dirbta nuotoliniu būdu pamainomis; 13 darbuotojų pavasarį išėjo į prastovas.

Kovo–gegužės ir spalio–gruodžio mėn. vartotojai buvo aptarnaujami bekontakčiu būdu, įvesta ir vykdyta nuotolinė jų registracija, gaminamos ir jiems neatlygintinai teikiamos reikalingų dokumentų kopijos. Skaityklose vartotojai aptarnauti sausio–kovo ir birželio–spalio mėn. Tokiomis sąlygomis 2020 m. fizinio skaitytojų apsilankymo skaičius sumažėjo beveik per pusę: jei 2019 m. jų buvo 41 725, tai 2020 m. – 21 382; dokumentų išduotis sumenko 42,63% (nuo 109 782 egz. 2019 m. iki 62 988 egz. 2020 m.). Užsienio mokslininkų vizitų skaičius irgi sumažėjo: 2020 m. jų sulaukėme tik 47: 32 iš Lenkijos, 8 iš Baltarusijos, 2 iš Italijos, po vieną iš Ispanijos, Jungtinės Karalystės, Rusijos, Singapūro ir Ukrainos.

Tuo pačiu metu itin išaugo LMAVB virtualių paslaugų mastai. El. archyvo registruotų vartotojų skaičius 2020 m. padidėjo 32 %; archyve jie apsilankė 15 705 kartus (2019 – 12 013 kartų), o visateksčių dokumentų atsisiuntė 11,35% daugiau nei 2019 m. Taip pat išaugo paieškos VEPS dokumentų portale: iš jo 2020 m. aukščiausio raiškos vaizdų vartotojai atsisiuntė 32% daugiau nei užpernai.

Į virtualią erdvę 2020 m. persikėlė daug kitų Bibliotekos renginių: seminarų, pokalbių, parodų pristatymų, paskaitų, ekskursijų ir viktorinų.

Komunikacijos skyriaus vedėja Inga Berulienė pasiūlė ir su bendradarbiais realizavo tinklalaidės idėją. Pasitelkę bendraminčių iš LMA, Nacionalinės M. Mažvydo bei VU bibliotekų, taip pat Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, jie paleido garso įrašų platformą *Vrublevskių biblioteka ir bičiuliai*. Nuo kovo 26 d. joje patalpinti 76 įrašai. Parašyta paraiška Kultūros tarybai dėl dalinio šio projekto finansavimo 2021 m. Šio skyriaus pastangomis 2020 m. buvo suorganizuotas konkursas būsimo Knygos muziejaus logotipui sukurti. Jame dalyvavo keliolika profesionalių dailininkų ir dailės studentų. Geriausiu pripažintas logotipas veikia papuoš Muziejaus renginius ir darbus.

Darbas karantino sąlygomis pakoregavo kitą svarbų barą – informacijos šaltinių įsigijimą. Komplektavimo skyriaus planas 2020 m. buvo įvykdytas tik 80% ir siekė 10 309

egz. Dėl karantino kritus leidybos mastams labai sumenko privalomojo egzemplioriaus gavimas – LMAVB pasiekė tik 2 977 egz. naujų leidinių, kai 2019 m. jų gauta 3 741 egz. Iš 312 mainų partnerių irgi gauta mažiau leidinių (2 458 vnt.; 2019 – 2 759). Dovanų keliu LMAVB irgi pasiekė mažiau dokumentų: į Pagrindinį fondą tokių perduota 3 168 egz. (2019 – 4 760 egz.).

2020 m. LMAVB skaitytojams teikė pastovią prieigą prie 25 DB, iš kurių 19 prenumeravo, o likusias gavo nemokamai. Dar 19 DB LMAVB testavo. 2021 m. prasidės naujas eMoDB.LT projekto etapas. Tikėtina, kad jo metu DB prenumeratą iš Ateities ekonomikos DNR programos finansuos ŠMSM. Jo metu bibliotekoms teks prisidėti didesne kofinansuojamų lešų dalimi (17,65%), todėl renkantis kito etapo DB teko atsižvelgti į jų kainą ir panaudą. Dėl aukštos kainos ir menkos panaudos šiam etapui atsisakyta prenumeruoti dvi fizikinių mokslų DB. Be to, nutarta išplėsti prenumeruojamų DB repertuarą skaitytojų pageidaujamų humanitarinių bei socialinių mokslų leidiniais. Tad nuo 2021 m. LMAVB ketina prenumeruoti: Cambridge Core (Full Collection), EBSCO eIFL.net, JSTOR Essential Collection, Nature, SpringerLINK ir Taylor & Francis.

Rankraščių skyriaus darbuotojai 2020 m. priėmė 1 509 rankraščius. Naujų fondų neįsteigta, gautais dokumentais papildyti seniau pradėti fondai.

Darbas karantino sąlygomis pakoregavo Katalogų skyriaus veiklas. Nors skyriuje mažiau kataloguota naujų spaudinių, bet, dirbdamos nuotolinio darbo režimu, darbuotojos kur kas gausiau redagavo įrašus internetiniame kataloge: vietoje planuotų 11 850 suredaguoti 35 797 įrašai. Tuo pačiu metu jos sėkmingai įsisavino kai kurias svarbias naujoves: naujas katalogavimo RDA (angl. Resource Description and Access) taisykles ir kitą informacinės sistemos ALEPH versiją (23.3.2), įdiegtą 2020 m. birželio 14 d.

Ataskaitiniai metai pasižymėjo nemenku mokslinio tiriamojo darbo kraičiu. LMAVB tyrimai vykdyti 29 temomis: 18 – raštijos paveldo, 10 – mokslo istorijos ir 1 bibliometrinių mokslo publikacijų tyrimų. Pernai LMAVB darbuotojai paskelbė 16 mokslinių straipsnių šalies ir užsienio moksliniuose leidiniuose, dar 5 straipsniai buvo parengti, bet nepublikuoti. Parengta 12 taikomųjų mokslo darbų publikacijų (2 iš jų nepublikuotos) ir 38 mokslo sklaidos publikacijos.

2020 metų gegužės 4 d. direktoriaus pavaduotoja mokslui dr. Rima Cicėnienė kartu su bendradarbe Egle Šeigždienė LMT administruojamai mokslo (meno) veiklos vertinimo sistemai „Vieversys“ pirmą kartą pateikė 12 LMAVB darbuotojų mokslo darbų, atliktų 2019 m. Darbai vertinimui buvo pateikti dviejose mokslo kryptyse: 5 – humanitarinių mokslų ir 7 – socialinių mokslų. Tik vienas darbas buvo atmetas kaip neatitinkantis formaliųjų reikalavimų; dar vienas buvo įvertintas, bet neužskaitytas kaip perteklinis. Iš viso per vertinimą buvo surinkta 91,30 balo (HM – 79,30, SM – 12). Daugiausia balų pelnė mokslo istorijai skirtos bibliografijos: 44,3 balo įvertinta Domo Kauno darbų bibliografija, 20,4 balo – Sigitos Narbutos darbų bibliografija.

LMAVB 2020 m. parengė ir išleido 4 leidinius:

1. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka: [tęstinis mokslo darbų rinkinys] / atsakomoji redaktorė ir sudarytoja Daiva Narbutienė. [T.] 9. Vilnius: LMAVB, 2020. 263 p.*

2. *Andriaus Sniadeckio portretai = Portraits of Jędrzej Śniadecki / sudarę Neringa Markauskaitė, Birutė Railienė. Vilnius: LMAVB, 2020. 175 p.*

3. *Audronė Girdzijauskaitė: bibliografijos rodyklė, 1956–2019 / sudarė Rasa Pukėnienė, Angelė Putelienė. Vilnius: Homo liber, 2020. 179 p.*

4. Nosek, Anna. *Kilka słów o kulturze czytelniczej dzieci i młodzieży w polskich publikacjach poradnikowych z II połowy XIX wieku= Keletas žodžių apie vaikų ir jaunimo skaitymo kultūrą lenkų XIX amžiaus antrosios pusės patariamuosiuose spaudiniuose. Białystok: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego; Wilno: Biblioteka im. Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk, 2020.*

Pernai LMAVB darbuotojai parengė 6 mokslinius pranešimus; dalis jų buvo perskaityti konferencijoje, kurios vyko nuotoliniu būdu.

2020 m. sumažėjo mokslinių stažuočių. Nuo 2019 m. gruodžio 2 d. iki 2020 m. kovo 4 d. stažavosi Balstogės universiteto profesorė Ana Nosek, o nuo 2020 m. spalio 19 d. iki 2020 m. lapkričio 15 d. – Baltarusijos nacionalinio aukštojo mokslo instituto doktorantė Tatjana Zablockaja (vadovas dr. S. Narbutas).

LMAVB toliau stiprino ryšius su kolegomis iš Baltarusijos. 2020 m. vasario 17–19 d. grupė LMAVB darbuotojų lankėsi Minske vykusiuose Baltarusijos NMA Centrinės mokslinės J. Kolaso bibliotekos 95-mečio renginiuose. Pažymėtina, kad ši atminties institucija, taip pat Baltarusijos nacionalinė biblioteka 2020 m. į LMAVB atsiuntė leidinių daugiau nei įprastai, nepaisant ne tik pandemijos, bet ir sudėtingos politinės situacijos.

2020 m. vasario 1–8 d. Izraelio nacionalinėje bibliotekoje buvo surengta stažuotė „At the Source – Baltics training course“. Joje dalyvavo dr. R. Cicėnienė ir dr. G. Drungilienė.

Praktiką LMAVB 2020 m. atliko 2 studentai. VU Chemijos ir geomokslų fakulteto 3 k. studentė D. Stankūnaitė atliko savanorišką praktiką Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyriuje (vadovavo B. Giedraitienė). Komunikacijos skyriuje praktiką atliko VU Komunikacijos fakulteto studentas V. Goštautas (vadovavo I. Berulienė).

2020 m. nemažai nuveikta keliant darbuotojų kvalifikaciją. Studijas aukštosiose mokyklose tęsė 6 LMAVB darbuotojai. Magistro darbą apgynė J. Šliaužytė, bakalauro – A. Kulieša; jis vėliau magistro studijoms įstojo į M. Römerio universitetą. Doktorantūros studijas VU Chemijos fakultete tęsė restauratorė A. Čiuladienė; šiuo metu ji yra kūrybinėse atostogose disertacijai parengti.

Nepaisant pandemijos, LMAVB sėkmingai vydyta projektinė veikla. Prie pabaigos artėja dabartinis projekto „Duomenų bazės „Lituanistika“ plėtra“ etapas, jame 2020 m. darbavosi 6 LMAVB darbuotojai (įrašų DB kūrimas, ekspertavimas). VEPIS (Visuomenės poreikius atitinkančios virtualios kultūrinės erdvės plėtros) projekte užimta 20 LMAVB darbuotojų (dokumentų paruošimas skaitmeninimui, skaitmeninimas, aprašų ir kontekstinių tekstų rengimas, mokslininkų biogramų ir leidinių anotacijų kūrimas). LKT finansuotą projektą „Andriaus Sniadeckio portretų katalogas“ (vadovė dr. B. Railienė) vykdė dr. N. Markauskaitė, dr. A. Judžentis, dr. G. Miknienė ir A. Stasiukaitytė. Jį vainikavo dailus leidinys. Dar vieną LKT finansuotą projektą „Virtualus Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalas: skaitmeninių istorijų pasakojimai“ (vadovė R. Grabauskienė) irgi vykdė keli LMAVB darbuotojai, o inžinerinius darbus atliko konkursą laimėjusi IT firma. Portalas bus pristatytas 2021 m. I ketvirtį.

Ataskaitiniais metais LMT pateiktos dar trys paraiškos dėl trijų LMAVB parengtų mokslo ir bibliografijos darbų leidybos; visos paraiškos sėkmingai įveikė administracinę patikrą.

2020 m. parodinė veikla sumenko, bet nenutrūko: buvo parengtos 38 parodos; nors dėl karantino ne visos sulaukė lankytojų vietoje, vis dėlto vertingiausios iš jų persikėlė į virtualią erdvę ir ten jau yra prieinamos.

Karantino sąlygomis nenutrūko ir kitų svarbių padalinių, tokių kaip Skaitmeninimo ir Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyriai, veikla. Pastarasis 2020 m. restauravo 27 210 sąlyginių lapų, arba 138 vnt. dokumentų. Skaitmeninimo skyrius sukūrė 81 473 vaizdų iš Bibliotekoje saugomų dokumentų: 7055 – LMAVB vartotojams, 74 061 – el. archyvu, 357 – virtualioms parodoms ir parodų stendams.

2020 m. biudžetinių lėšų ir specialiųjų lėšų panaudojimas Bibliotekoje

	Iš biudžeto (Eur)	Spec. lėšos (pajamų įmokos) (Eur)
Darbo užmokesčiui	2 015 000	7 000
Spaudiniams įsigyti	38 036	
Saugyklų nuoma	91 200	
Komandiruotėms	1 300	1 000
Kvalifikacijos kėlimui	3 000	
Prekių pirkimui, kito materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	50 500	7 500
Komunalinėms paslaugoms	34 500	1 000
Ryšių paslaugoms	11 400	
Kitoms išlaidoms	35 064	400
Sodrai	29 200	100
Transporto išlaidoms	1800	
Rekonstrukcijai	2 353 000	
Iš viso:	4 664 000,00 Eur	17 000,00 Eur

2020 m. buvo įvykdyta rekonstrukcijos darbų už 2353 tūkst. eurų: įrengtos betoninės grindys rūsyje ir visuose į aukštuose; atlikti saugyklų sienų bei lubų apdailos darbai; įrengtas ir paleistas šilumos punktas; atlikti šildymo, vėsinimo, šaltnešio ir centrinės dulkių siurbimo sistemų vamzdinių įrengimo darbai; įrengta vidaus kanalizacija, naftos gaudyklė bei vandens įvadas; įrengtas stacionarios gaisro gesinimo sistemos vamzdynas; tęsiant elektrotechnikos įrengimo darbus visuose aukštuose išvedžioti kabeliai, įrengtos įvadinės spintos bei įvadiniai kabeliai; visuose aukštuose išvedžioti gaisro aptikimo ir signalizavimo sistemos kabeliai; įrengta praėjimo kontrolės sistema; nupirkti ir pradėti montuoti stacionarus ir moduliniai knygų stelažai. Metų pradžioje biudžete rekonstrukcijai buvo numatyta 1 153 000 eurų. Vėliau LMAVB gavo papildomai 1 200 000 eurų. Visos lėšos buvo sėkmingai panaudotos. Nemažai laiko užėmė saugykloms skirtų

erdvių ir lentynų projektavimas. Bendromis darbuotojų, architektų ir gamintojų pastangomis su šiuo darbu per tris mėnesius buvo sėkmingai susidorota.

Vyriausybei panaikinus užsakovo funkcijas vykdžiusią VĮ „Lietuvos paminklai“, nuo 2020 m. liepos mėn. iš jos LMAVB perėmė ir toliau sėkmingai vykdė užsakovo ir statybų techninės priežiūros funkcijas.

Metų pabaigoje Ūkio skyrius užsakė du knygomatus; jie bus pastatyti prie pagrindinio įėjimo jau 2021 m. pradžioje. Tai palengvins vartotojų aptarnavimą ir karantino metu, ir vėliau.

2020-ieji Bibliotekos bendruomenę paskatino ieškoti naujų darbo formų, priimti nekasdieniškus sprendimus ir perimti bei įsisavinti atminties institucijai nebūdingų veiklų. Visi iššūkiai buvo deramai įveikti. Tai suteikia optimizmo žvelgiant į 2021-uosius.

Direktorius

dr. Sigitas Narbutas

Mokslinė sekretorė

Leokadija Kairelienė